

Waarom betalen we aan de pomp zoveel meer dan de ruwe olieprijs rechtvaardigt?

Een diepgravende analyse van brandstofprijzen, winsten en de energiecrisis — met 25 jaar aan data (2000-2026)

▢ Gepubliceerd op 4 oktober 2026 · ▢ 15 min leestijd · ▢ Energie-Analyse

48% van de dieselprijs gaat naar de staat (accijnzen + btw)

€5,46 mld accijnsontvangsten in 2025, een record

\$272 mld uitgekeerd aan aandeelhouders door Big Oil sinds 2022

€9,7 mld overwinsten Belgische elektriciteitssector 2022-2025

Inleiding: de kloof tussen het vat en de pomp

In 2011 tikte de Brent-ruwe olieprijs de grens van **110 dollar per vat** aan. Wie vandaag dezelfde rekensom maakt, merkt iets vreemds: de ruwe olieprijs schommelt rond een vergelijkbaar niveau, maar aan de pomp betalen we aanzienlijk meer dan toen. De vraag die velen terecht stellen is simpel: **waar gaat dat verschil naartoe?**

Het antwoord is allesbehalve simpel. Het raakt aan belastingen, raffinagemarges, geopolitieke schokken, winstuitkeringen aan aandeelhouders en de structurele kwetsbaarheid van een energiesysteem dat na twee opeenvolgende crises nog altijd niet fundamenteel hervormd is. Dit artikel ontleedt de brandstofprijs laag per laag, met cijfers vanaf **het jaar 2000**, bronnen en wetenschappelijke onderbouwing.

Kernvraag: Als een vat ruwe olie in 2011 en 2026 ongeveer evenveel kost, waarom betalen we aan de pomp dan toch structureel meer?

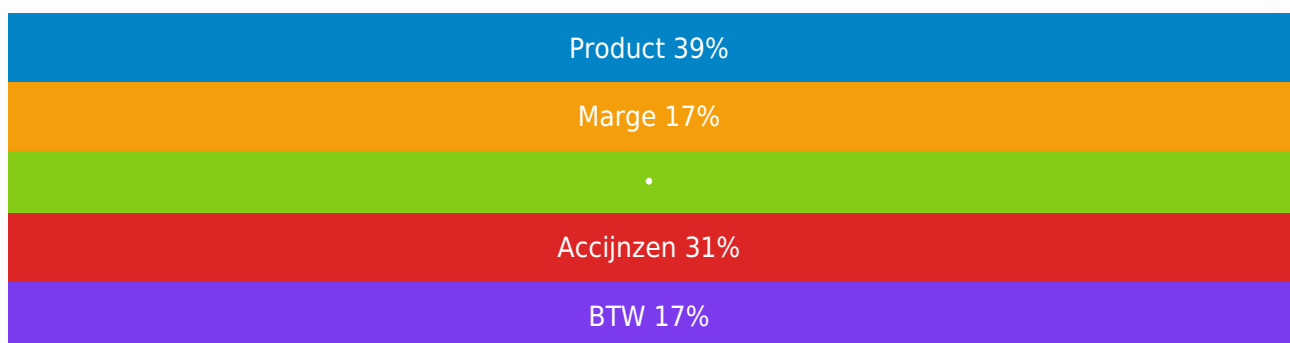
Deel 1: De anatomie van een liter brandstof

Wat betaal je precies aan de pomp?

Een liter diesel of benzine is geen monoliet. De prijs is opgebouwd uit minstens vijf componenten:

1. **De productprijs (ex-raffinage):** wat de geraffineerde brandstof kost voordat ze wordt gedistribueerd.
2. **Distributiemarge en -kosten:** voor transport, opslag en de pomphouder.
3. **Accijnzen:** een vast bedrag per liter dat de federale overheid int.
4. **De Aseva-cotisation:** een kleine bijdrage voor de strategische voorraadvorming.
5. **BTW (21%):** geheven bovenop het geheel, inclusief de accijnzen zelf.

Visuele opbouw van de dieselprijs (maart 2026)

Product ex-raffinage Marge & distributie Aseva Accijnzen BTW

Wist je dat?

Van elke **€2,00** die je aan de pomp betaalt voor een liter diesel, gaat bijna **€1,00** rechtstreeks naar de overheid via accijnzen en btw. De werkelijke energiekost — de brandstof zelf — is slechts **€0,74**.

Accijnsontvangsten in België: 2010–2025

Accijnsontvangsten op brandstoffen in België (miljard euro)

Jaar	Benzine	Diesel	Huisbrandolie	Correctie (prof. diesel)	Totaal
2010	1,09	3,30	0,09	—	4,48
2015	1,12	3,63	0,08	−0,19	4,64
2020	1,32	4,02	0,07	−0,91	4,50
2021	1,58	4,32	0,07	−0,67	5,30
2022	1,52	3,47	0,06	−0,53	4,52
2023	1,94	3,92	0,06	−0,43	5,49
2024	2,15	4,00	0,06	−0,56	5,65
2025	2,28	3,88	0,05	−0,75	5,46

Bron: Petrolfed, Rapport Kerncijfers 2025 (op basis van FOD Financiën – Douane & Accijnzen).

Deel 2: Brent versus pompprijs — 25 jaar data

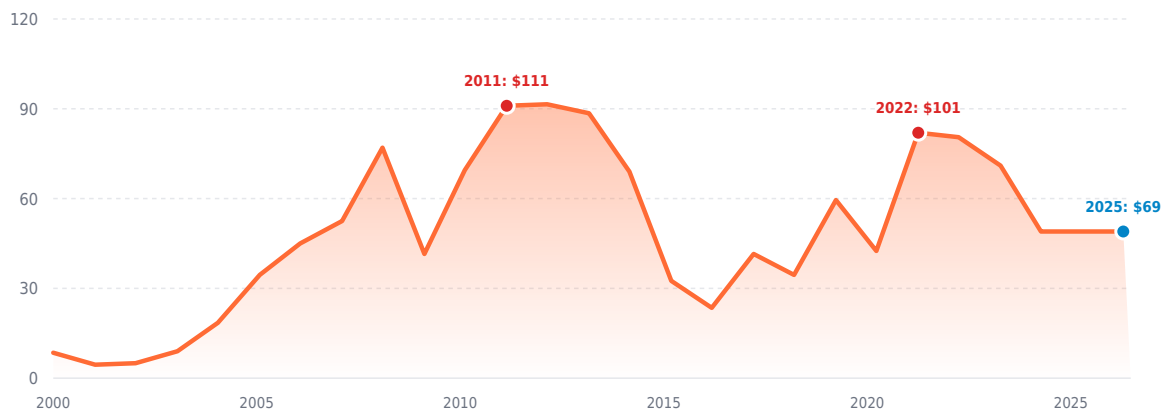
De belofte van een eerlijke vergelijking

De vergelijking tussen de Brent-ruwe olieprijs en de pompprijs is populair omdat ze intuïtief aanvoelt. Als een vat ruwe olie 110 dollar kost, en een vat bevat ongeveer 159 liter, dan zou de ruwe-oliecomponent per liter ongeveer **0,69 dollar** bedragen — omgerekend zo'n **0,63 euro**. Bij een pompprijs van 2,10 euro per liter zou dat betekenen dat ruwe olie slechts **30% van de pomp-prijs** vertegenwoordigt.

Maar die vergelijking gaat mank op minstens drie punten: **wisselkoers**, **raffinagekost** en **raffinagemarge**. In september 2025 bedroeg de benzinecrack in Noordwest-Europa gemiddeld **19 dollar per vat** bovenop Brent — tegen 8 à 9 dollar een jaar eerder.

Brent-ruwe olieprijs per vat (jaargemiddelden, 2000-2025)

Bron: U.S. Energy Information Administration (EIA)

□ Wat valt op?

De Brent-prijs in 2011 (\$111) en 2022 (\$101) lag op een vergelijkbaar niveau. Toch was de pompprijs in 2022 **aanzienlijk hoger** dan in 2011. Het verschil zit niet in de olieprijs, maar in de **raffinagemarges, accijnzen en btw**.

Het “rockets and feathers”-fenomeen

De Belgische maximumprijs werkt via een **contract-programma** met een vertragingsmechanisme: internationale prijsschokken worden niet onmiddellijk doorgerekend. Dit dempt pieken, maar vertraagt ook dalingen.

Wetenschappelijke onderbouwing: Bacon (1991) toonde als eerste aan dat tankstations kostenstijgingen sneller doorrekenen dan kostendalingen. Onderzoek in Energy Economics (2026) bevestigt dit

met wekelijkse data van januari 2000 tot mei 2023: benzineprijzen reageren snel op kleine olieprijsstijgingen, maar hebben veel grotere dalingen nodig voordat prijsverlagingen optreden. Deze asymmetrie intensificeert tijdens crises zoals COVID-19 en het begin van het Rusland-Oekraïne-conflict.

Deel 3: De winsten van energiebedrijven

Recordwinsten tijdens de crisis

De vijf grootste westerse oliemultinationals — BP, Chevron, Exxon Mobil, Shell en TotalEnergies — keerden sinds begin 2022 meer dan **272 miljard dollar** uit aan hun aandeelhouders. Dat is bijna het dubbele van wat in de tien voorgaande kwartalen werd uitgekeerd.

Big Oil aandeelhoudersuitkeringen (2022-2026) **\$272 miljard**

RECORD

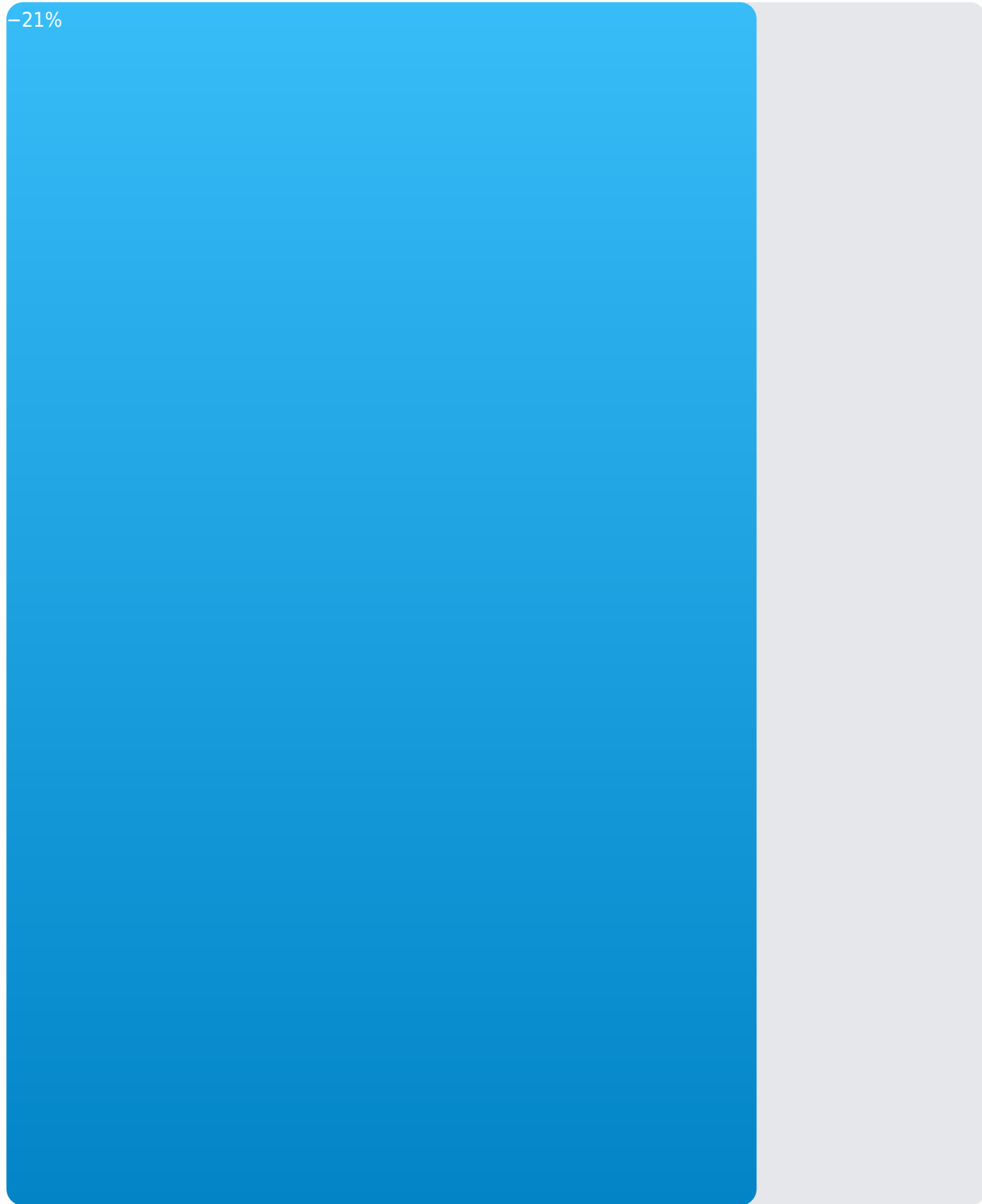
EU-olie- en gaswinsten 2022 **€104 miljard**

+45%

EU-olie- en gaswinsten 2023 **€82 miljard**

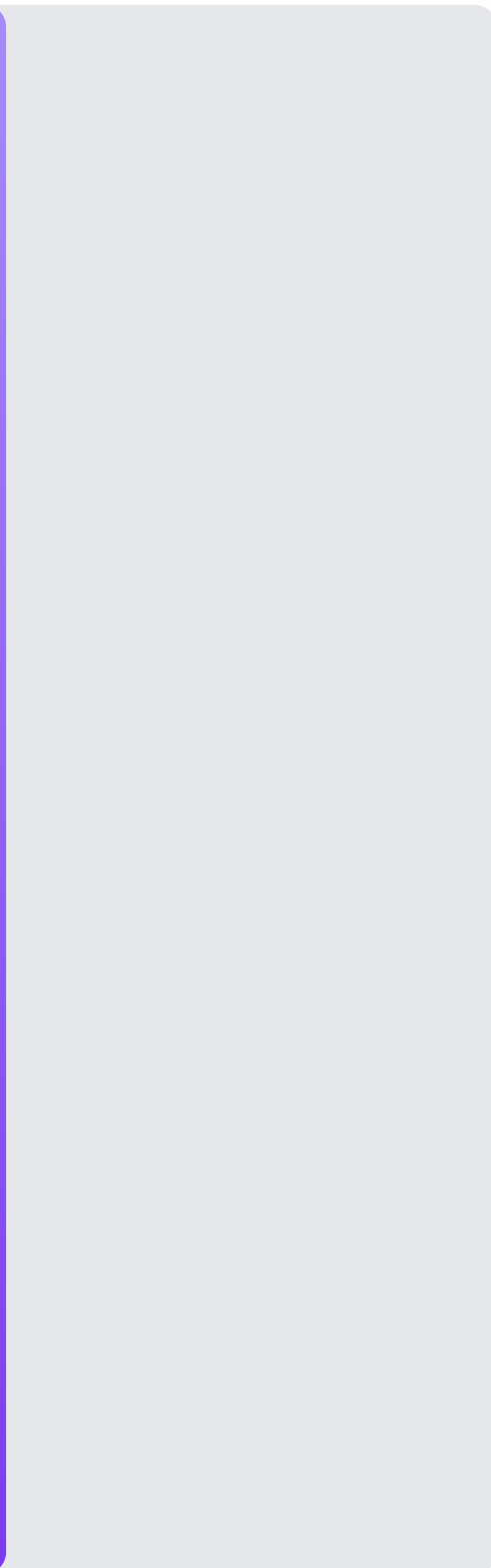
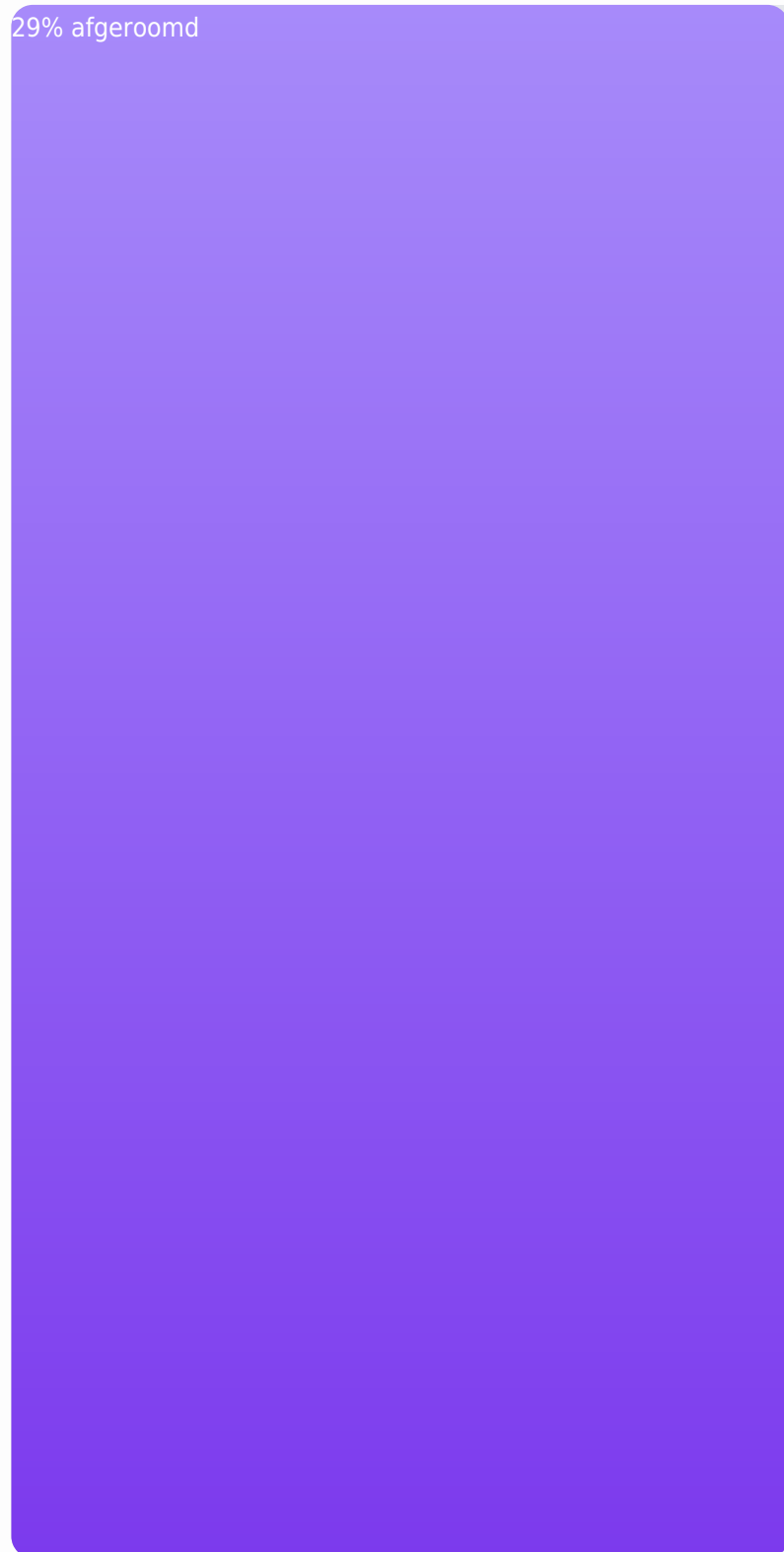
-21%

Category	Value
Original Value	€82 miljard
Reduction	-21%

Belgische overwinsten elektriciteitssector (2022-2025) **€9,7 miljard**

29% afgeroomd

Energieleveranciers in België: winstgevendheid 2022-2023

Winstgevendheid energieleveranciers in Vlaanderen

Jaar	Aantal leveranciers	Winstgevend	Percentage
2022	34	23	68%
2023	31	25	81%

Bron: VREG-analyse, gerapporteerd door De Tijd en De Standaard (december 2024).

Zijn dit “overwinsten”?

De Europese Commissie hanteert een drempel van **120% van de referentieperiode 2018-2021** om van overwinst te spreken. Toch is het beeld genuanceerder: de ACM in Nederland vond dat de tarieven van Vattenfall, Eneco en Essent **niet onredelijk** waren, met een genormaliseerde nettowinst tussen 0 en 5 procent.

Het onderscheid is belangrijk: **energieleveranciers** (retail) en **olie- en gasproducenten** (winning en raffinage) zijn verschillende spelers. De recordwinsten zaten vooral bij de producenten en raffinaderijen.

Deel 4: De geopolitieke dimensie

Twee crises vergeleken

□ Crisis 2021-2023

- Rusland bouwt gasleveringen af vóór invasie
- Invasie Oekraïne (feb 2022)
- Gasprijs piekt op €300+/MWh
- Brent piekt op \$128 (maart 2022)
- EU zoekt alternatieven via LNG

⚡ Crisis 2026

- Conflict VS-Iran
- Blokkade Straat van Hormuz
- –11% mondiale olie-aanbod
- Brent +60% boven pre-crisis
- Betere marktbevoorrading dan 2022

Tijddlijn van de twee energiecrites

2020 COVID-19-pandemie: olieprijs stort in tot \$41/vat. Negatieve prijzen in de VS (WTI).

Aug 2021 Rusland beperkt de gasstroom via Yamal drastisch. Europese gasprijzen beginnen te stijgen.

Feb 2022 Invasie in Oekraïne. Brent piekt op \$128. Europese regeringen kondigen noodmaatregelen aan.

2022-2023 Recordwinsten Big Oil: \$272 miljard aan aandeelhouders. EU voert solidariteitsbijdrage in.

2024-2025 Raffinagemarges blijven hoog: benzinecrack stijgt naar \$19/vat. Accijnsontvangsten in België op record.

2026 Conflict VS-Iran. Straat van Hormuz geblokkeerd. Brent +60%. EU overweegt terugschroeven klimaatdoelen.

Profiteren van crises versus crises creëren

Er is geen overtuigend bewijs dat energiebedrijven een geopolitieke crisis zouden hebben veroorzaakt om winsten te maximaliseren. Wel is er **gedocumenteerd bewijs** dat ze de daaruit voortvloeiende prijsvolatiliteit en marges hebben benut om hun winsten op te drijven.

“Energiegiganten moeten ervan weerhouden worden te profiteren van de kostenlevenscrisis terwijl werknemers moeite hebben om rond te komen.”

— **ETUC**, mei 2026

In België berekende de PS dat de “overwinsten” op benzine en diesel alleen al **2,3 miljoen euro per dag** bedroegen tijdens de crisisperiode.

Deel 5: De rol van de overheid

België: een van de laatste landen met maximumprijzen

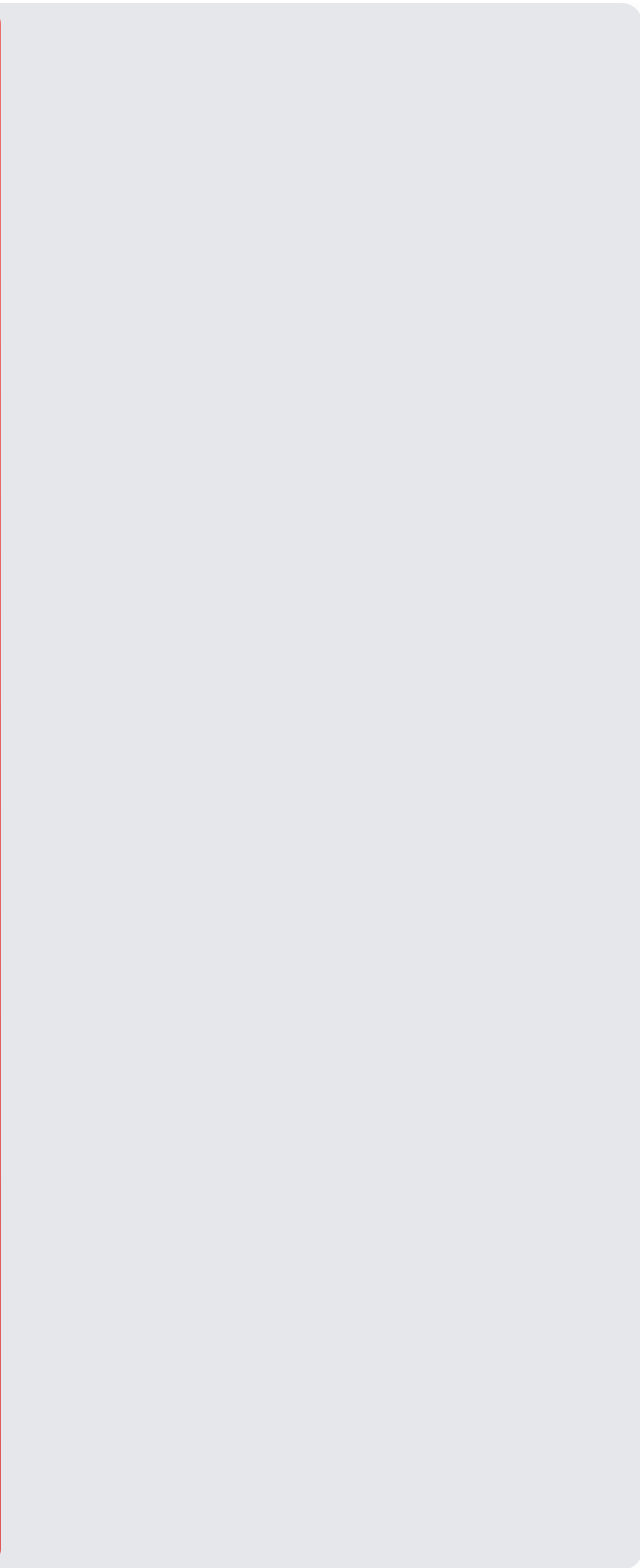
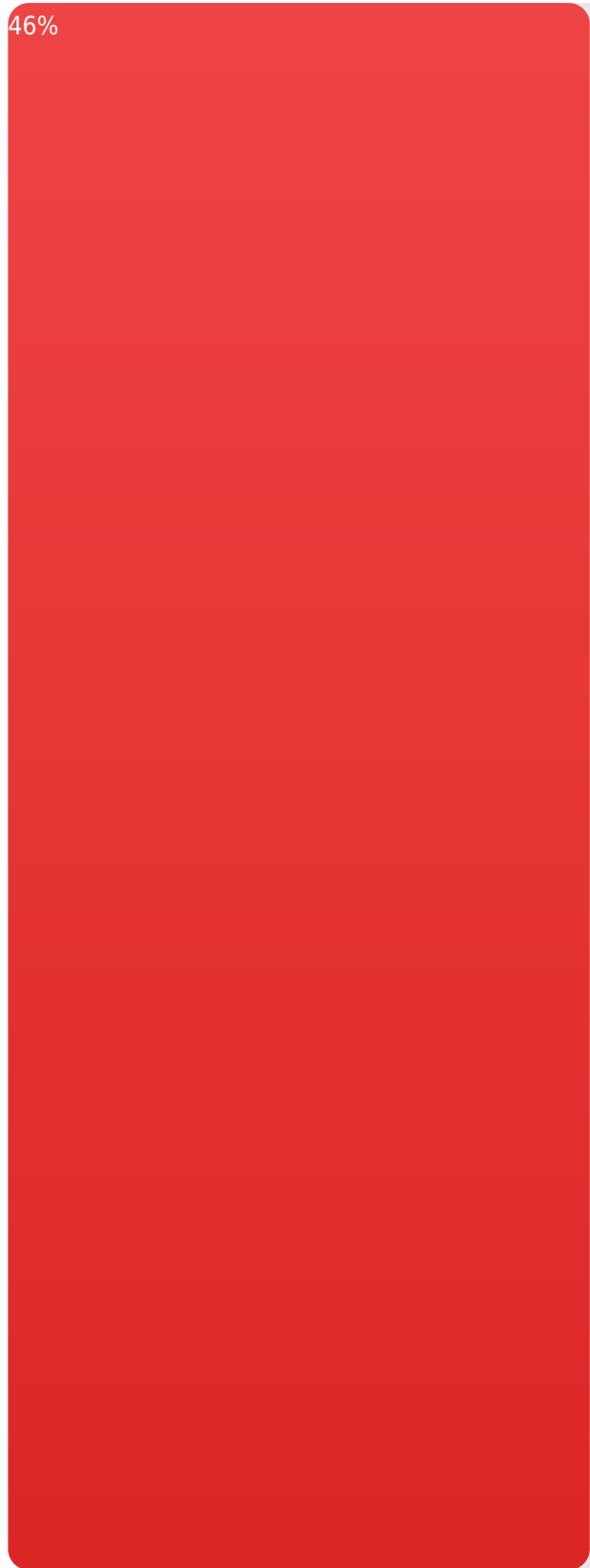
België is samen met Luxemburg een van de laatste Europese landen die een **maximumprijs** voor brandstoffen hanteert. Dit systeem biedt consumentenbescherming maar vertraagt ook prijsdalingen.

De accijnsparadox

De overheid heeft een dubbelzinnige rol: enerzijds beschermt ze consumenten via maximumprijzen, anderzijds profiteert ze fors van hoge brandstofprijzen.

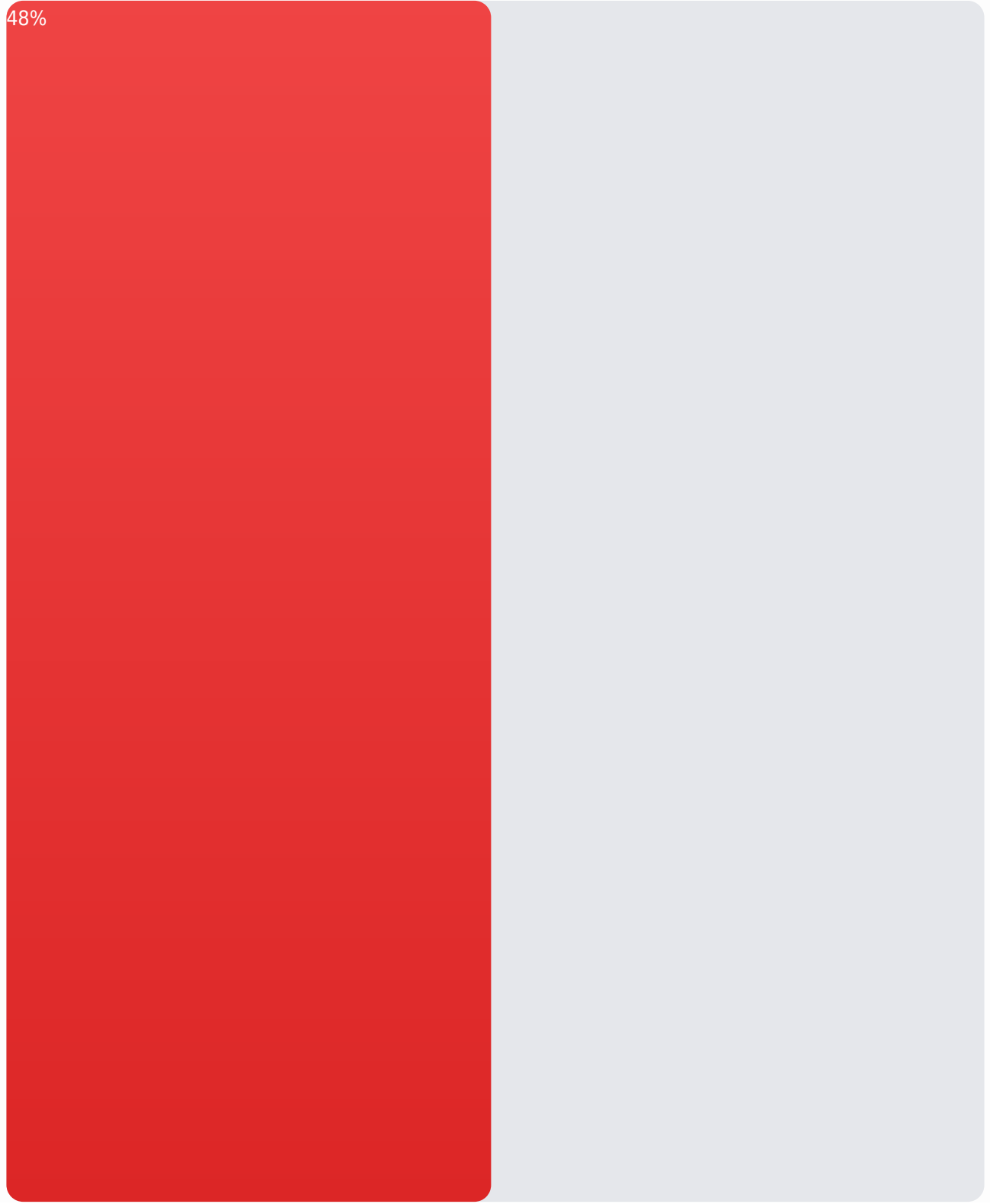
Accijnzen + btw op benzine **46%**

46%

Accijnzen + btw op diesel**48%**

48%

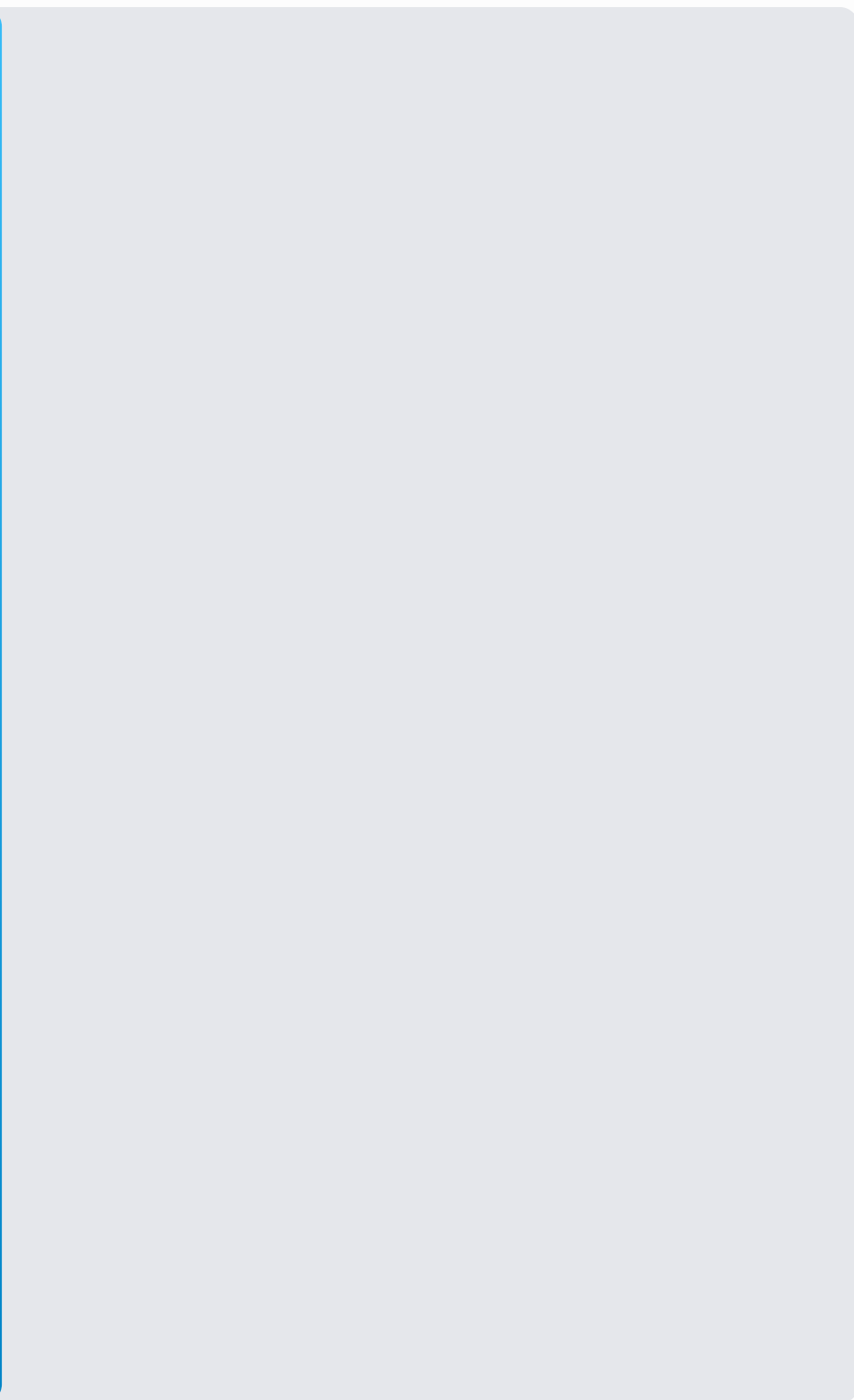
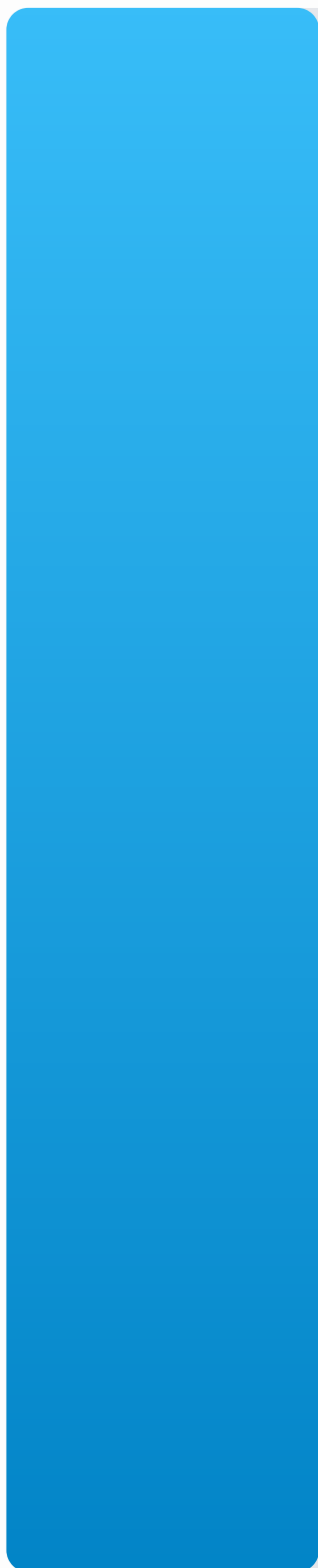

Categorie	Percentage
Accijnzen + btw op diesel	48%
Overige	52%

Accijnsontvangsten 2010 → 2025 **+22%**

Diesilverbruik 2010 → 2025 **-23%**

In 2025 bedroegen de accijnsontvangsten uit brandstoffen **5,46 miljard euro** (excl. btw), een stijging van bijna 1 miljard euro tegenover 2010 — ondanks een daling van het dieselverbruik met 23%. De verklaring: de **switch van diesel naar benzine**, want benzinewagens verbruiken meer liters per kilometer.

Overwinstbelasting: effectief of symboolpolitiek?

De Belgische overwinsttaks op elektriciteitsproducenten roomt marktinkomsten boven **180 euro/MWh** (2022) en **130 euro/MWh** (2022-2023) af. Van de geschatte **€9,7 miljard** overwinsten (2022-2025) werd echter slechts **29%** afgeroomd:

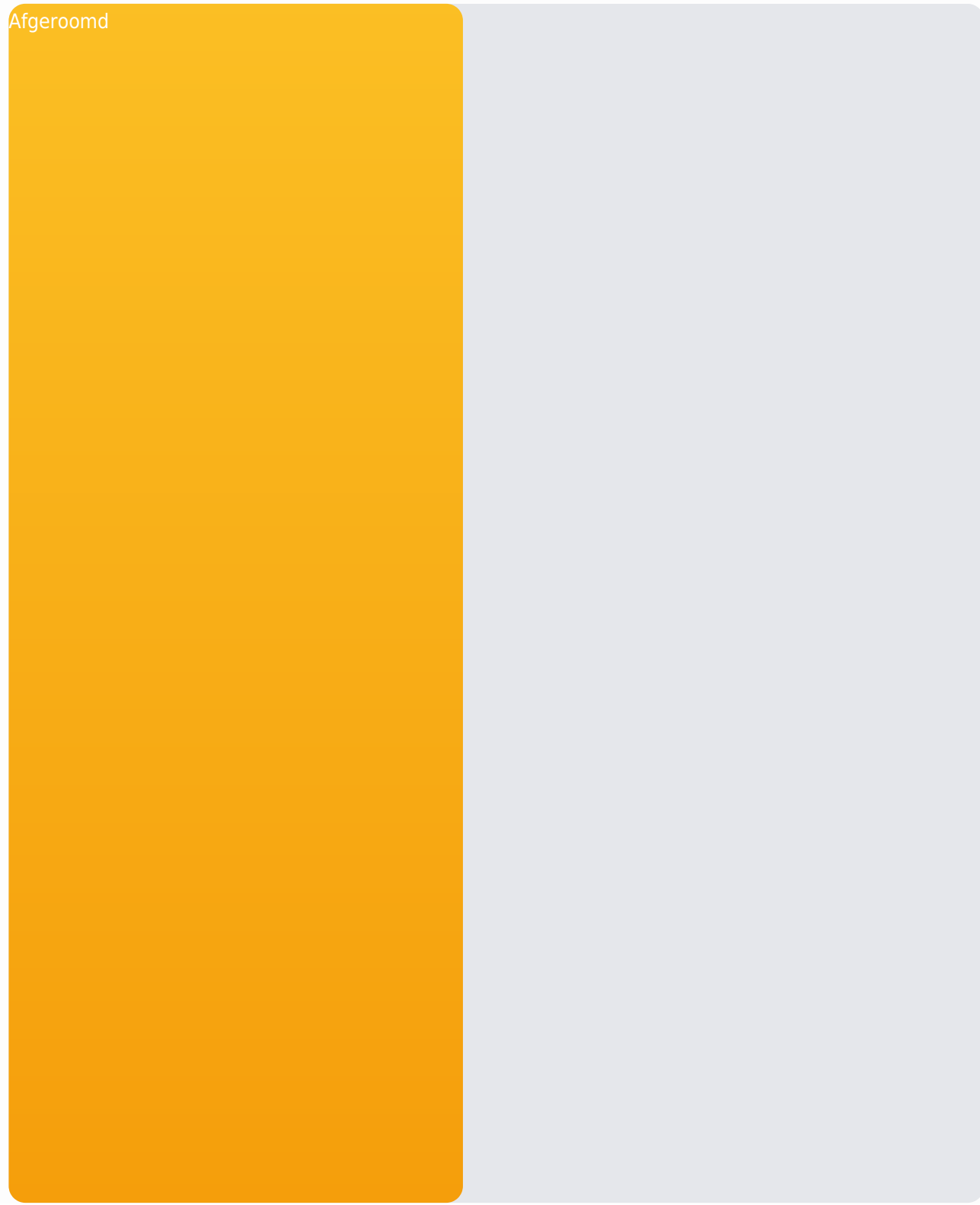
Nucleaire taks **€1,8 miljard**

Afgeroomd

Overwinstentakst **€1,008 miljard**

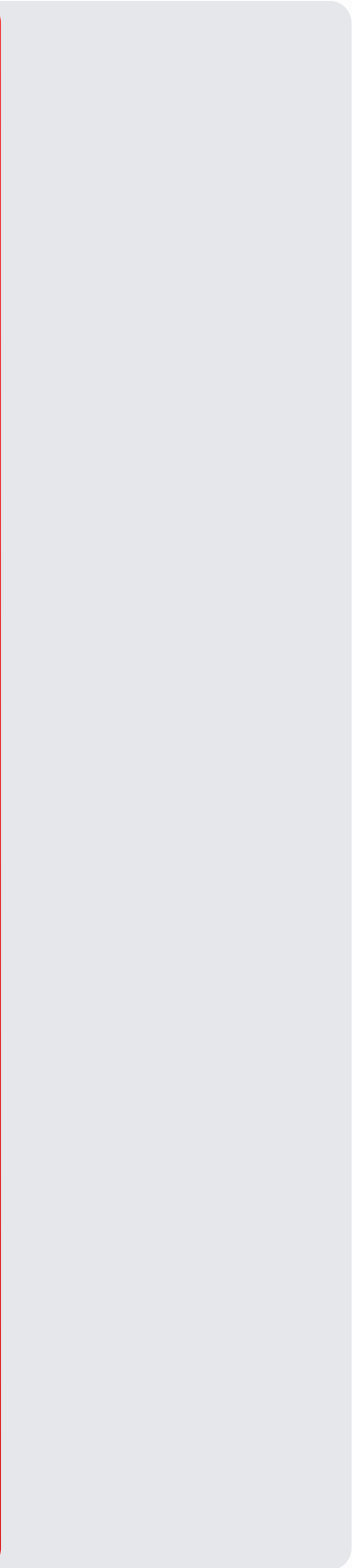
Afgeroomd

Categorie	Waarde (miljard €)
Afgeroomd	~1,008
Overwinstentakst	~1,008

Niet afgeroomd **€6,9 miljard**

Blijft bij bedrijven

Deel 6: Wat leren de crises ons?

Structurele kwetsbaarheid

De Bundesbank analyseerde beide crises en concludeerde dat de **uitgangspositie** cruciaal was. Vóór 2022 waren de markten al gespannen door de post-pandemische heropleving. De crisis van 2026 trof een **beter bevoorrade markt**, wat de prijsschok dempte.

Toch blijft Europa kwetsbaar: de overstap van pijplijngas naar **LNG op de spotmarkt** heeft de prijsvolatiliteit structureel verhoogd.

De asymmetrie van pijn

Terwijl oliemaatschappijen recordwinsten boekten, droegen lagere inkomenshuishoudens een onevenredig zware last. Kwetsbare gezinnen besteedden een **hoger percentage van hun inkomen** aan energie en hadden minder mogelijkheden om te investeren in energiebesparing.

De tragiek van de energietransitie

Hogere fossiele brandstofprijzen maakten hernieuwbare energie economisch aantrekkelijker, maar de politieke druk om prijzen te dempen leidde tot een tijdelijke terugkeer naar steenkool en een vertraging van klimaatdoelstellingen. De EU overwoog in maart 2026 zelfs om haar **klimaatdoelstellingen terug te schroeven**.

Conclusie: het antwoord op de kernvraag

□ **Waarom betalen we aan de pomp zoveel meer dan de ruwe olieprijs rechtvaardigt?**

1. **Belastingen** vormen bijna de helft van de pompprijs — een bewuste beleidskeuze.
2. **Raffinagemarges** zijn structureel hoog gebleven door capaciteitsbeperkingen en sancties.
3. **Winstmaximalisatie** bij producenten en raffinaderijen drijft de marges op, vooral tijdens crises.
4. **Geopolitieke schokken** (Oekraïne, Iran) ontwrichten de mondiale energiemarkten herhaaldelijk.
5. **Structurele factoren** — spotmarkt-LNG en vertraagde energietransitie — maken het systeem kwetsbaar.

De kloof tussen de ruwe olieprijs en de pompprijs is geen geheim complot, maar het resultaat van een samenspel van fiscale keuzes, marktstructuren en geopolitieke realiteiten. Wie de status quo wil veranderen, moet op al deze fronten tegelijk werken.

□ Bronnen en verdere lectuur

- **U.S. Energy Information Administration (EIA)** — *Europe Brent Spot Price FOB*: eia.gov
- **Petrolfed** — *Evolutie van de maximumprijzen in België* (2025): petrolfed.be
- **Petrolfed** — *Accijnsontvangsten op brandstoffen in België* (2025): petrolfed.be
- **RTBF** — *Prix des carburants : qu'est-ce qui va dans les poches de l'Etat et dans celles du secteur pétrolier ?* (maart 2026): rtbf.be
- **ScienceDirect** — *Rockets and feathers in the oil and gasoline markets* (2026): sciencedirect.com
- **La Chambre** — *Wetsvoorstel overwinsten energiesector* (2023): lachambre.be
- **La Libre** — *Quatre fournisseurs d'énergie sur cinq bénéficiaires en 2023* (dec 2024): lalibre.be
- **Bundesbank** — *Comparison of energy crises in 2021/22 and 2026* (mei 2026): bundesbank.de
- **Statista** — *Big Oil: Financial figures of the six largest oil and gas supermajors*: statista.com

Dit artikel is geschreven op basis van publiek beschikbare bronnen en wetenschappelijk onderzoek. Cijfers zijn onder voorbehoud van wijzigingen na publicatiedatum. Laatst bijgewerkt: 4 oktober 2026.